

นักบัญชีไม่สนใจกฎหมาย

อย่าเพิ่งตกใจว่า นักบัญชีมีแต่จะตั้งใจทำผิดกฎหมาย เพียงแต่ในการบันทึกบัญชี นักบัญชีมีทัศนคติว่า “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” หรือ เนื้อหาทางเศรษฐกิจของรายการบัญชีนั้น สำคัญกว่ารูปแบบทางกฎหมาย หลักการนี้ ถือเป็นหัวใจของการบันทึกบัญชี อย่างไรก็ตาม นักบัญชีมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจของบริษัท ถ้า นักบัญชีไม่ยึดหลัก “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” แล้ว สถานะที่แท้จริงของบริษัทอาจไม่ตรงกับข้อมูลที่รายงานนัก

เพราะหลักการนี้ ผู้บริหารที่มีพื้นกฎหมายมาหน่อยและมีพื้นบัญชีน้อยหน่อย มักเกิดอาการหงุดหงิดกับนักบัญชี หาว่านักบัญชีพูดไม่รู้อะไร ก็สั่งให้ลงบัญชีตามสัญญาที่ทำขึ้น ก็ตอบแต่ว่า “ทำไม่ได้ ทำไม่ได้” นักบัญชีเองก็เกิดอาการหงุดหงิดที่ผู้บริหารไม่รู้บัญชีแล้วก็เอะอะอยู่ได้ ก็บอกว่า “ทำไม่ได้ ทำไม่ได้” แล้วยังสั่งให้ทำอยู่ได้

การสื่อสารเป็นพิษ จึงเกิดช่องว่างขึ้น

ในที่สุด นักบัญชีก็จะค่อย ๆ ถูกแยกออกไป กลายเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีใครเข้าใจ แกรมบุคลิกของนักบัญชีก็ติดใจตัวเอง คือ ไม่เถียงแต่ไม่ทำ แกรมยังไม่ยอมอธิบายตัวเองให้คนอื่นเข้าใจ (เพราะรู้จักแต่กาปรับงบการเงิน แต่ไม่รู้จักการนำเสนอตัวเอง) เลยทำให้คนรอบข้างส่ายหัว และได้แต่บอกว่า “ยกไว้ให้คนหนึ่ง” เพราะจะไม่ฟัง ก็ไม่ได้

เนื้อหาทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญสำหรับนักบัญชี เพราะนักบัญชีมีหน้าที่ต้องออกงบการเงินที่ “เปรียบเทียบกันได้” กับงบการเงินของบริษัทอื่น เหมือนกับการประกวดนางงาม ถ้างบการเงินของบริษัทหนึ่ง ๆ ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้แล้ว กรรมการจะตัดสินใจได้อย่างไรว่าจะเลือกสถานใดของบริษัทไหน

ฟังแต่หลักการแล้วก็ยังไม่เห็นภาพ ลองยกตัวอย่างกันดู เพื่อจะเห็นภาพมากขึ้น

“ ในการบันทึกบัญชี นักบัญชีมีทัศนคติว่า “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” หรือเนื้อหาทางเศรษฐกิจจอร์จรายการบัญชีนั้น สำคัญกว่ารูปแบบทางกฎหมาย หลักการนี้ ถือเป็นหัวใจของการบันทึกบัญชี อย่าลืมว่า นักบัญชีมีหน้าที่จัดทำรายงานฐานะการเงินและผลการดำเนินงานที่สะท้อนภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจของบริษัท ถ้านักบัญชีไม่ยึดหลัก “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” แล้วสถานะที่แท้จริงของบริษัทอาจไม่ตรงกับข้อมูลที่รายงานนัก

สมมติเราอยากได้รถยนต์คันหนึ่งแต่ไม่มีเงินก้อน วิธีหนึ่งที่จะทำได้คือ กู้เงินมาซื้อรถ ตามปกติ เราจะซื้อรถจากบริษัทขายรถและจะกู้เงินจากธนาคาร บริษัทที่ขายรถยนต์หากำไรจากการขายรถยนต์ ธนาคารที่ปล่อยกู้ก็หากำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ ส่วนเราซื้อรถมาใช้ รถก็อยู่ภายใต้การดูแลของเรา (แม้ว่าจะยังไม่โอนทะเบียน) เราขับทุกวัน ใช้ทำธุรกิจเพื่อก่อให้เกิดรายได้ทุกวัน ถ้ารถเสียเราก็ซ่อม ค่าประกันเราก็จ่าย มีอุบัติเหตุเราก็รับผิดชอบ

ในทางบัญชี เมื่อเราซื้อรถ เราก็บันทึกรถยนต์ที่เราซื้อเป็นสินทรัพย์ แม้ว่ายังไม่โอนทะเบียน ในขณะที่อยู่กับบันทึกเงินกู้เป็นเจ้าหนี้ (เดบิต รถยนต์ เครดิต เจ้าหนี้) และในเมื่อรถยนต์เป็นของเรา ค่าเสื่อมราคาของรถยนต์ก็ต้องถือเป็นค่าใช้จ่ายของเรา จากรถนี้เราก็ต้องบันทึกค่าซ่อม ค่าประกัน ค่าน้ำมัน และอื่นๆ เป็นค่าใช้จ่ายตามงวดที่เกิด ดอกเบี้ยจ่ายก็บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยว่ากันเป็นรายการๆ ไป

การกู้ยืมเงินจากธนาคารมาซื้อรถยนต์นี้ โดยเนื้อหาแล้วก็เหมือนกับการซื้อใบเสร็จ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของ “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” เช่นกัน เพราะการซื้อเงินเชื่อ นั้น ทางบัญชีถือว่าสินทรัพย์เป็นของเราแล้ว ดังนั้นรูปแบบทางกฎหมาย (ทะเบียนไม่ใช่ของเรา) ไม่สำคัญเท่าเนื้อหาของเศรษฐกิจ (เราเป็นเจ้าของรถ มีสิทธิและความรับผิดชอบในฐานะเจ้าของ) การบันทึกบัญชีที่ตามมา

ไม่ว่าจะเป็นการรับแจ้งค่านี้อ้อมราคาหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงต้องบันทึกในลักษณะที่ว่า เราเป็นเจ้าของรถยนต์แล้ว

ในขณะเดียวกัน เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเราได้ก่อนนี้ไว้ และมีภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระเงินต้นและดอกเบี้ยทุกเดือนๆ เดือน จนกว่าหนี้จะหมด (แม้ว่าเราจะใช้รถยนต์จนวิ่งไปแล้วก็ตาม)

การซื้อเงินเชื่อนี้ ทำให้เราหรือบริษัทของเราต้องบันทึกสินทรัพย์ พร้อมกับบันทึกหนี้สินในงบการเงิน จะเอาไปซ่อนไปหลบไว้ที่ไหนไม่ได้

ที่นี้มาสมมติอีกตัวอย่างหนึ่ง

ผู้บริหารฝรั่งจะมาจากเมืองนอกเพื่อมาทำงานในเมืองไทยเป็นเวลาหนึ่งปี บริษัทต้องหารรถยนต์ให้ฝรั่งใช้รถยนต์ที่ฝรั่งจะใช้ต้องหรู แพง ใช้หนึ่งปีเสร็จ ก็เลิกและไม่มีใครมาใช้ต่อหลังจากที่ฝรั่งกลับประเทศ เหตุผลดังกล่าว ทำให้บริษัทไม่ต้องการซื้อรถยนต์มาเก็บไว้ เพราะไม่คุ้ม จึงไปติดต่อขอเช่ารถยนต์นั้นจากบริษัทที่ให้เช่ารถเป็นเวลาหนึ่งปี

ในการเช่ารถ แม้ว่าบริษัทสามารถจะนำรถยนต์มาให้ฝรั่งใช้ แต่รถยนต์ก็ยังเป็นของบริษัทที่ให้เช่าอยู่ ไม่ใช่ของบริษัทเรา เราจ่ายแต่ค่าเช่ารายเดือน จะเป็นเท่าไรก็ว่าไป สำหรับค่าใช้จ่ายอื่นๆ เราก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นค่าซ่อม ค่าประกัน (เว้นแต่ค่าน้ำมันที่ใช้เท่านั้น) ค่าเสื่อมราคาก็ไม่มี เพราะรถไม่ใช่ของเรา หนี้สินที่เกิดจากการ

гүйมเงินก็ไม่มี ดอกเบี้ยก็ไม่มี แต่เงินไขก็คือ เราสามารถใช้รถได้แค่หนึ่งปีตราบที่ยังจ่ายค่าเช่า ปีหนึ่งผ่านไปเมื่อไรก็คืนรถให้เขาไป เป็นอันจบกัน

ไม่มีสิทธิ ไม่มีภาระผูกพัน ไม่มีควมรับผิดชอบในฐานะเจ้าของรถ

ถ้ามองจากข้อเท็จจริง บริษัทสามารถเลือกที่จะซื้อหรือเช่ารถ โดยพิจารณาจากสถานการณ์ของบริษัท การซื้อหรือการเช่ามีข้อดีข้อเสียต่างกัน ทางไหนที่เหมาะสมที่เป็นประโยชน์ต่อบริษัท บริษัทก็ควรที่จะเลือกทางนั้น

แต่บังเอิญว่า ในการวิเคราะห์งบการเงิน นักวิเคราะห์มักจะใช้ดัชนีที่คำนวณขึ้น จากตัวเลขในงบการเงิน เช่น อัตราส่วนต่าง ๆ มาช่วยในการประเมินเปรียบเทียบความสามารถระหว่างบริษัท การนำอัตราส่วนของแต่ละบริษัทมาเปรียบเทียบกันนี้ อาจมีผลให้นักวิเคราะห์สนับสนุนนักลงทุน ให้ลงทุนในบริษัทที่ผลของการวิเคราะห์ดีกว่าบริษัทอื่น

สมมติบริษัทสองบริษัทมีทุกอย่างเหมือนกันทุกประการ บริษัทหนึ่งซื้อรถและอีกบริษัทหนึ่งเช่ารถ ที่เหมือนกันทุกประการ (บริษัทที่เช่ารถอาจจะเช่าสักหนึ่งปี จากนั้นก็ต้องคืนรถเขาไป) เมื่อนำงบการเงินของทั้งสองบริษัทมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน (เฉพาะสำหรับปีนั้น โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมาในระยะยาว) จะพบว่า เมื่อดูอัตราส่วนที่คำนวณขึ้นจากงบการเงิน นักวิเคราะห์จะชอบใจบริษัทที่เช่ารถ มากกว่าบริษัทที่ซื้อรถ ด้วยเหตุผลที่ว่า อัตราหนี้สินต่อทุน (หรือ ดีอี เรโซ) ของบริษัทที่เช่ารถ จะสวยกว่าบริษัทที่ซื้อรถ

ในเมื่อผลของการวิเคราะห์ มักจะเอนเอียงไปอย่างนั้น นักธุรกิจหัวใสก็เกิดความคิดว่าทำอย่างไร ที่จะให้บริษัทสามารถได้สินทรัพย์ไปใช้ในลักษณะของการเช่า แต่สามารถบันทึกบัญชีในลักษณะของการเช่า ซึ่งเท่ากับเป็นการ “หลบ” หนี้สินไว้นอกงบดุล เพื่อให้ ดีอี เรโซ สวยถูกใจนักวิเคราะห์

วิธีที่จะทำได้คือ อาศัยรูปแบบทางกฎหมาย ทำสัญญาในลักษณะของการให้เช่าสินทรัพย์ แต่ออญาตให้บริษัท

นำสินทรัพย์นั้นไปใช้ เสมือนเป็นสินทรัพย์ของบริษัทอยู่

สัญญาเช่าที่ทำขึ้นนี้ เรียกว่า สัญญาเช่า (Lease)

เงื่อนไขในสัญญาที่ง่าย ๆ บริษัทเช่าสินทรัพย์จากผู้ให้เช่าเป็นเวลานาน (อาจนานเท่าที่บริษัทสามารถได้จากสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพได้) บริษัทจ่ายค่าเช่ารายเดือนไปตลอดอายุการเช่า อัตราค่าเช่าจะสูงกว่าปกติ (เพราะต้องรวมค่าดอกเบี้ยไว้ด้วย) เมื่อถึงอายุสัญญาเช่า บริษัทสามารถซื้อสินทรัพย์ไปเป็นของ บริษัท ด้วยราคาที่ต่ำกว่าปฏิเสธไม่ลง หรือสินทรัพย์จะตกเป็นของ บริษัททันที โดยอัตโนมัติ (สัญญาที่ระบุสินทรัพย์จะตกเป็นของผู้เช่าโดยอัตโนมัติ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สัญญาเช่าซื้อ” (Hire Purchase))

เมื่อสัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ (นานแสนนานมาแล้ว) บริษัทผู้เช่าสามารถนำสินทรัพย์ไปใช้ และบันทึกเงินจ่ายที่จ่ายเป็นค่าเช่า โดยไม่ต้องบันทึกสินทรัพย์หรือหนี้สินในงบดุลให้สวยน้อยลง (ปัจจุบัน ข้อกำหนดทางบัญชีมีอนุญาติแล้ว)

ลองมาคิดดูให้ลึก ๆ บริษัทที่ได้สินทรัพย์มาจากการทำสัญญาเช่าได้สินทรัพย์ไปเป็นของ บริษัทตลอดอายุของสินทรัพย์ (ไม่ใช่ก็ใกล้เคียง) บริษัทมีสิทธิและต้องรับผิดชอบต่อสินทรัพย์ในฐานะของเจ้าของ บริษัทต้องจ่ายค่าเช่าตลอดอายุสัญญาเช่า ด้วยจำนวนที่เท่ากับ (หรือเกือบเท่ากับ) ราคาขายของสินทรัพย์บวกดอกเบี้ย พอหมดอายุสัญญาเช่า บริษัทก็จะได้รับสินทรัพย์นั้นมาไว้ในครอบครองด้วยการจ่ายเงินจำนวนที่ต่ำกว่าราคาสินทรัพย์คุณภาพเดียวกันที่ขายในท้องตลาด หรือไม่ต้องจ่ายเลย

ถามว่า สถานะของบริษัทที่ได้สินทรัพย์มาจา การทำสัญญาเช่าแตกต่างจากสถานะของบริษัทที่ซื้อสินทรัพย์โดยการกู้เงินจากธนาคาร อย่างไร (พูดได้อีกลักษณะหนึ่งว่า เนื้อหาทางเศรษฐกิจของรายการทั้งสอง (การซื้อกับการเช่า) แตกต่างกันอย่างใด)

นอกเสียจากว่า สัญญาที่มีรูปแบบตามกฎหมายที่แตกต่างกับ สัญญาหนึ่งเรียก “สัญญาเช่าระยะยาว” ส่วนอีกสัญญาหนึ่งเรียก “สัญญาซื้อขาย” ที่ต้องทำไปพร้อมกับ

“สัญญาเงินกู้”

เพราะถ้าบริษัทซื้อสินทรัพย์ (โดยการกู้ยืมเงินมาซื้อ) บริษัทก็จะได้สินทรัพย์ไปครอบครองตลอดอายุของสินทรัพย์ (หรือเท่ากับระยะเวลาที่เจ้าของสินทรัพย์ อยากจะเก็บสินทรัพย์ไว้) ทำให้บริษัทมีสิทธิและต้องรับผิดชอบต่อสินทรัพย์เสมือนว่าบริษัทเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น บริษัทต้องจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยตลอดอายุของสัญญาเงินกู้ ที่เท่ากับราคาขายของสินทรัพย์บวกดอกเบี้ย พอหมดอายุสัญญา กรรมสิทธิ์ของสินทรัพย์ก็จะโอนมาเป็นของบริษัท จากนั้น บริษัทจะทำอะไรกับสินทรัพย์ก็ได้ (ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้น สินทรัพย์อาจเสียไปแล้ว หรือเก่าจนบริษัทไม่อยากจะเก็บไว้แล้ว)

ในเมื่อสถานะทางเศรษฐกิจของบริษัททั้งสองเหมือนกัน วิธีบันทึกบัญชีก็ไม่ควรจะแตกต่างกัน เพราะถ้าแตกต่างกันแล้ว งบการเงินของบริษัททั้งสองจะสะท้อน

ภาพคนละภาพ ความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างบริษัท จะเกิดขึ้น งบการเงินของบริษัททั้งสองจะไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ จนกระทั่งมีการปรับปรุงให้มีการบันทึกบัญชีเหมือนกัน

นักบัญชีจึงพูดกันคนละภาษากับนักกฎหมาย นักกฎหมายบอกว่าต้อง “ดีความตามตัวหนังสือ” แต่นักบัญชีว่าต้อง “ดีความตามเนื้อหา” ซึ่งน่าจะสัญญาชื่อกับนักกฎหมาย ถึงได้แต่งงานกันเยอะนัก ผร่งเรียก “Opposites attract” คนที่นิสัยตรงข้ามกัน มักดึงดูดซึ่งกันและกัน)

เนื้อหาทางเศรษฐกิจ จึงมีความหมายกับนักบัญชีมากกว่า รูปแบบตัวหนังสือเลย เพราะการบันทึกบัญชีตามเนื้อหาทางเศรษฐกิจของรายการ ทำให้งบการเงินสะท้อนภาพที่แท้จริงทางเศรษฐกิจออกมา พร้อมกับทำให้งบการเงินของบริษัทต่างๆ สามารถเปรียบเทียบกันได้

Download จาก: www.dhammadownload.com